

Részletes ismertető az **Ábécés olvasókönyvről** és az **Olvasás munkafüzetéről**

1. osztályosoknak

(FI-501020101/1; FI-501020103/1, FI-501020104/1)

Kapcsolódó taneszközök: Hívóképek (A/4) és Olvasókártya-csomag (64 lapos, olvasó- és dicséretkártya)

A tankönyv koncepciója

Az **Ábécés olvasókönyv** (FI-501020101/1) és az **Olvasás munkafüzet I-II. kötet** (FI-501020103/1, FI-501020104/1) fejlesztésének elsődleges célja az volt, hogy a különböző módszertani iskolák és alkotóműhelyek eredményeinek figyelembevételével, azok szemléletére, tapasztalataira, tanulságaira, eredményeire támaszkodva szintézisre épülő, a kommunikációs készségfejlesztést az egyik legfontosabb fejlesztési területnek tartó új tankönyvcsalád szülessen.

Kisiskolás korban az anyanyelvi nevelés döntő szerepet játszik a kulcskompetenciák kialakításában, fejlesztésében. Az alsó tagozaton a magyar nyelv és irodalom tantárgy elsődleges célja az anyanyelvi kommunikációs képességek fejlesztése, és az ehhez elengedhetetlen ismeretek elsajátíttatása. Az anyanyelvi képességek fejlesztése nemcsak cél, hanem eszköz is a személyiség harmonikus fejlődéséhez, a nemzeti önazonosság erősödéséhez, a kognitív és érzelmi fejlődéshez, valamint mindezek katalizátora is egyben. További fontos feladata a szóbeli és az írásbeli érintkezések önálló és kreatív, integrált használatának elsajátíttatásához szükséges alapvető képességek intenzív fejlesztése. Az olvasás és az írás képességének elsajátítása kulcs az önálló tanuláshoz, majd pedig a boldoguláshoz a mindennapi életben.

Az 1–2. évfolyam legfontosabb feladata az olvasás és az írás megtanítása. Az első olvasási sikerek meghatározóak az olvasóvá válás, az olvasással kapcsolatos pozitív viszonyulások kialakulásának folyamatában.

A tankönyvcsalád kialakításakor figyelembe vettük azokat a tudományos eredményeket, melyek a hatékony olvasástani alapjait jelentik.

A magyar nyelv és irodalom tanítása az alsó tagozaton alapozó jellegű, sokrétű feladatrendszerből álló és több későbbi tantárgy alapjait is felölelő komplex tantárgy. A magyar nyelv és irodalom mindemellett elsősorban az anyanyelvi kompetencia fejlesztésének legfőbb eszköze, műveltségterületi összetettségéből adódóan azonban többféle kulcskompetencia fejlesztéséhez teremt feltételeket.

Célunk a komplex ismeretszerzés megvalósítása, az önálló gondolkodásmód kialakítása, a rendszerszerű tanulás megalapozása, az alkotási vágy és kreativitás felkeltése és fenntartása az önálló feladatvégzések és a közös munka során.

Az Ábécés olvasókönyvben a betűtanulás a **hangoztató-elemző-összetevő olvasástanítási módszer** szerint zajlik **csúsztatott hang- és betűdifferenciálással**, és a betűk (**nyomtatott kis- és nagybetűk**) egyenkénti tanulását jelenti. Az azonos képzési helyen hangoztatható hosszú-rövid magánhangzókat együtt tanítjuk, de a munkafüzetben külön oldalpár segíti a differenciálást. Programunk **olvasatva író**, így a nyomtatott kisbetűk tanulásával **egyidejűleg ebben a szakaszban tanítjuk írásukat**. Az olvasás és írás együttes tanulása erősíti egymást. A nyomtatott és az írott betű vizuális képzetét szilárdítja az ábrázolás képze.

A módszer szerint a betűk tanulásának algoritmus

- Minden hanganalízis óra eseményképpel indul. Ezeket a grafikákat úgy terveztük, hogy az adott hang a szó elején, a szó végén és a belsejében behívható legyen, és a történetalkotást inspirálja a kép. Ezáltal szóbeli szövegalkotásra készítjük a gyerekeket.
- Az eseményképről kiemelt tárgykép megjelenése is algoritmikus: mindig mutat példát a szó elején, azután a szó végén, majd a szó belsejében analizálható hangra.
- A tárgyképeket megnevezzük, majd szótagokra bontjuk, „eltapsoltatjuk”.
- Leválasztjuk a hangot a szó elejéről.
- Hangoztatjuk az új, leválasztott hangot. Tudatosítjuk a beszédszervek mozgásait.
- Az azonos képzési helyen hangoztatható hosszú-rövid magánhangzók tanításánál differenciáljuk a hangokat.
- Játékos szógyűjtési feladatokat játszunk az új hanggal az eseményképek segítségével.
- Hangfelismerési gyakorlatokat végeztetünk.
- Az első mássalhangzó tanulását követően hangösszevonási feladatok következnek.
- A motivációs versből a hallási észlelés, figyelem és emlékezet fejlesztésére kiemeljük az új hangot tartalmazó hívóképpel.
- Az eseménykép egy elemét, melyben az új hang a szó elején fordul elő, kiemeljük, hívóképpé tesszük, és vizuálisan is mellé rendeljük a nyomtatott kis- és nagybetűt. A hívóképből ismét kiemeljük a tanult hangot. Megbeszéljük, hogy a betű milyen betűelemekből áll.
- Betűsört olvastatunk, betű-felismerési gyakorlatokat végzünk a munkafüzetben.
- Összeolvastatjuk a tanult betűt a korábban megismertekkel. Az új betű tanulásakor a szótagok olvasását zárt (mássalhangzóra végződő) szótag olvasásával kezdjük, majd ezt követi a nyílt (magánhangzóra végződő) szótagok olvasása. Nyomtatott kisbetűs és nyomtatott nagybetűs szótagokat is olvastatunk. A szótagoszlopok és szótagsorok elsősorban értelmetlen (ún. logatom) szótagokból állnak, köztük azonban találhatóak „értelmes szótagok”, azaz szavak is, melyek keresését és értelmezését minden szótagolvasási feladatnál javasoljuk. Az értelmetlen szótagok olvasását a diszlexiaprevenció miatt lényeges, hogy gyakorolják a gyerekek, jobban fejlesztik az összeolvasás technikáját, a kiejtést és a koncentrációt-figyelmet is, mint az értelmes szavak.

- Szavakat olvasunk, majd szószerkezeteket.
- Mondatokat olvasunk.
- Szöveget olvasunk.
- Késleltetett differenciálást (Megállókat) építettünk be. A tanult betűt néhány órával később differenciáljuk a már korábban tanult, téveszthető betűkkel. A hasonló hangzású hangok képzését, a vizuálisan hasonló betűk alakját megfigyeltetjük, megkeressük és megfogalmazzuk a hasonlóságokat, különbségeket.

Az ábécés olvasókönyv szerkezete

Az ábécés olvasókönyv főbb szerkezeti egységei: az alapozó-előkészítő szakasz; a betűtanulási szakasz és a gyakorló olvasást elősegítő irodalmi rész.

Az olvasás előkészítése

Sokoldalúan, változatosan gyakoroltatjuk az olvasást megalapozó részképességeket, a térbeli és időbeli tájékozódást, az analízis-szintézis műveletét, a hangleválasztást, a hangkiemelést és hangösszevonást, a rész-egész viszonyának felismerését, az alak-háttér megkülönböztetést. Fejlesztjük az emlékezetet, a szerialitást, gyarapítjuk a gyermekek szókincsét. Tudatosítjuk a hangok és a betűk szerepét. Az alapozó szakaszban, 6 héten keresztül, heti 7 vagy 8 óra keretében az olvasás és írás elsajátításához szükséges alapvető kognitív funkciók, valamint a vizuális és auditív, illetve verbális részképességek fejlesztése történik. Az íráskészség elsajátításához szükséges részképességek, illetve a grafomotoros készség, a szem-kéz koordináció kialakítása, megszilárdítása a feladat. A gyerekek az alapvető kognitív funkciókat nem csupán az olvasáshoz vagy az íráshoz tudják alkalmazni, hanem más tárgyak tanulásához, illetve más élethelyzetekben is.

A kisbetűk és nagybetűk megismerése, olvasásának gyakorlása

Az előkészítő időszakot nem zárjuk le a 6 hét elteltével, hanem a készségfejlesztés folyamatosan és párhuzamosan folyik továbbra is a betűtanulással.

A betűtanulási időszak betűismertető és gyakorló, illetve differenciáló oldalakból, oldalpárokból áll.

A betűismertető oldalpár két fő részből épül fel. Bal oldalon felül az eseménykép szerepel, és a belőle kiemelt kiinduló képek, alattuk a hangokat jelölő pöttyök. A hangtanító oldalon, a kiemelt kisképek hanganalízisére épülő feladatokat követően tovább gyakoroljuk a hangokra bontást, a helyes hangoztatást izoláltan, esetleg hangkapcsolatok, szavak ejtésével. Az új hang- és betűtanító oldalpár jobb oldalán találjuk a hívóképet, mellette a nyomtatott kis- és nagybetűkkel. A hívóképek olyan fizikális, konkrét főnevek, melyeknek mindig az első hangja az újonnan tanulandó hang és betű. Ezért a hívóképek – nem szerkezetileg, hanem

tárgyjelölő képként – csak a betűtanulás végén, a dz, x, q, w, y betűk tanulásakor maradnak el. Párhuzamosan tanítjuk a nyomtatott kis- és nagybetűket. A betű megtanulásához a hang (akusztikus) és a betű (vizuális), valamint az artikulációs (beszédmozgásos) kapcsolatának kialakítására törekszünk. Differenciált gyakorlóanyagot nyújtunk a tanult betűk olvasásának gyakorlásához.

A betűtanítás sorrendje:

a A, i I í Í, m M, l L, o O ó Ó, e E, t T, z Z, n N, s S, k K, á Á, p P, u U ú Ú, j J, sz Sz, é É, v V, c C, h H, ö Ö ő Ő, d D, r R, ü Ü ú Ú, f F g G, ny Ny, cs Cs, b B, ty Ty, zs Zs, gy Gy, dzs Dzs, ly Ly, dz Dz, x X, q Q, w W, y Y,

Az új betű olvasásának gyakorlására először betűsorokat olvastatunk, majd szótag-, szóolvasáson és mondatolvasáson át fokozatosan jutunk a szövegek olvasásáig. A második-harmadik oldalpáron az olvasáskészség folyamatos fejlesztését célzó gyakorlóanyag szerepel. Itt is a fokozatosságot figyelembe véve a legkisebb egységtől, a betűtől haladunk a szavak, mondatok, szövegek olvasásáig. Ezek az oldalak a betűdifferenciálást is szolgálják. Minden differenciáló oldal tetején bemutatjuk a differenciálendő betűt (betűket) és annak háttér nélküli hívóképét.

Gyakorló, irodalmi olvasóanyag

Mesék, versek, ismeretközlő szövegek gyűjteménye az olvasás gyakorlásának és a szövegértés-szövegalkotás fejlesztésének céljából. Az olvasókönyv algoritmikus építkezése segíti a tanulókat a tanulásra vonatkozó metakogníció fejlesztésében.

A motivációs képekkel felkeltjük a tanulók érdeklődését, ezáltal erősítjük a tanulói kompetenciamotívumot.

Kiemelt feladat a szókincs gyarapítása, a használt szavak jelentésrétegeinek, stílusértékének és különféle használatainak a megismertetése és tudatosítása, mert az anyanyelvi kommunikáció egyik feltétele a szókincs árnyalt ismerete (támogatása: képek, meghatározások segítségével). Az értő olvasás fejlődésében fontos szerepe van a szöveggel való foglalkozásnak.

Mesekártyák

A 64 lapból álló Mesekártyák - Olvasókönyv 1-2. tartósmelléklet (FI-501020206) 1. és 2. osztályosok számára készített olvasókönyvekhez tartozó taneszköz.

Az 1. évfolyamon a mesekártyákat elsősorban a hallás utáni szövegértés és a játékos, kreatív szóbeli szövegalkotás támogatására, valamint a memória-figyelem fejlesztésére ajánljuk a tanítók módszertani repertoárját bővítő szándékkal.

Az Ábécés olvasókönyvet és a hozzá tartozó munkafüzeteket 50 pedagógus próbálta ki egy teljes tanéven át. A kipróbálók véleményüket tanóráról tanóra több szempont szerint is megfogalmazták. A kipróbáló pedagógusok véleményét egy 25 fős szakértői csoport kontrollálta. Az átdolgozás során igyekeztünk a legmesszebbmenőkig érvényesíteni azokat az észrevételeket, megjegyzéseket, amelyek a könyv taníthatóságát segítették. A kísérleti szakaszban lévő könyv betűtanulási szakaszának grafikai állománya megújult, az építkezést még apróbb lépésekben, algoritmust követve, minden esetben a betűtől a szövegszintig eljutva nagyobb szóanyaggal dolgoztuk át. Az eszközt igénylő munkáltató feladatokat kivettük a könyvből és a munkafüzetbe építettük be.

